מאי טעמא עבדת הכי אמר ליה דכתיב [1]תמחה את זכר עמלק אמר ליה והא אנן (א) זכר קרינן א"ל אנא זכר אקריון אזל שייליה לרביה אמר ליה היאך אקריתן אמר ליה זכר שקל ספסירא למיקטליה אמר ליה אמאי א"ל דכתיב [2]ארור עושה מלאכת ה' רמיה א"ל שבקיה להההוא גברא דליקום בארור א"ל כתיב [2]וארור מונע חרבו מדם איכא דאמרי קטליה ואיכא דאמרי לא קטליה ואמר רבא מקרי ינוקא שתלא טבחא ואומנא וספר מתא כולן כמותרין ועומדין נינהו כללא דמילתא כל פסידא דלא הדר מותרה ועומד הוא אמר רב הונא האי בר מבואה דאוקי ריחיא ואתא בר מבואה חבריה וקמוקי גביה דינא הוא דמעכב עילויה דא"ל קא פסקת ליה לחיותי לימא מסייע ליה מרחיקים מצודת הדג מן הדג כמלא ריצת הדג וכמה אמר רבה בר רב הונא עד פרסה שאני דגים דיהבי סייארא א"ל רבינא לרבא לימא רב הונא דאמר כרבי יהודה דתנן רבי יהודה אומר לא יחלק חנוני קליות ואגוזין לתינוקות מפני שמרגילן (ב) אצלו וחכמים מתירין אפי' תימא רבנן עד כאן לא פליגי רבנן עליה דרבי יהודה התם אלא דאמר ליה אנא קמפלגינא אמגוזי את פלוג שיוסקי אבל הכא אפילו רבנן מודו דא"ל קא פסקת ליה לחיותי מיתיבי עושה אדם חנות בצד חנותו של חבירו ומרחץ בצד מרחצו של חבירו ואינו יכול למחות בידו מפני שיכול לומר לו אתה עושה בתוך שלך ואני עושה בתוך שלי תנאי היא דתניא כופין בני מבואות זה את זה שלא להושיב ביניהן לא חייט ולא בורסקי ולא מלמד תינוקות ולא אחד מבני בעלי אומניות ולשכנו אינו כופיהו רשב"ג אומר אף לשכנו כופיהו אמר רב הונא בריה דרב יהושע פשיטא לי בר מתא אבר מתא אחריתי מצי מעכב ואי שייך בכרגא דהכא לא מצי מעכב בר מבואה אבר מבואה דנפשיה לא מצי מעכב בעי רב הונא בריה דרב יהושע בר מבואה אבר מבואה אחרינא מאי תיקו אמר רב יוסף ומודי רב הונא במקרי דרדקי דלא מצי מעכב דאמר מר (עזרא תיקן להן לישראל שיהו מושיבין סופר בצד סופר וניחוש דילמא אתי לאיתרשולי א"ל)

קנאת

מאי טעמא עבדת הכי. שלא הרגת את הנקיבות: **את זכר עמלק:** **ארור מונע חרבו.** סיפיה דהאי קרא הוא: **שתלא.** נוטע כרמים (ח) למחלה: **אומנא.** מקיז דם: **סופר מתא.** לבלר: **כמותרין ועומדין דמו.** שלא יקלקלו ואם קלקלו מסלק להו בלא אתרייתא אע"פ שלא התרו בו קודם לכן: **פסידא דלא הדר.** כגון אלו שמשנתנבלה הבהמה או הרג המקיז והסופר כתב ספר תורה בטעות: **דאוקי ריחיא.** לטחון ולשכור: **מרחיקין מצודת הדג מן הדג.** לייד שנתן עיניו בדג עד שהכיר חורו מרחיקין שאר ציידין מלפרוש מצודתם משם אלמא אע"ג דלא זכה ביה ולא מטא לידיה מרחיקין משם דא"ל קא פסקת לחיותי: **שאני דגים דיהבי סיירא.** טומנין עין בהבטם להיות (ג) נוהגים לרוץ למקום שראו שם מזונות הילכך כיון שהכיר זה חורו ונתן מזונות בתוך מלא ריצתו בטוח הוא שילכדנו דהו"ל כמאן דמטא לידיה ונמצא חבירו מזיקו אבל הכא מי שבא אצלי יבא ומי שבא אצלך יבא: **שמרגילם.** לבא אצלו כשאבותיהם שולחין אותן אל החנויות לקנות מן החנוונים: **שיוסקי.** שקדים: **אבל הכא.** שזה העמיד תחילה והרגיל להשתכר בכך וזה בא לירד אצלו לאומנותו אומר לו פסקת לחיותי: **שלא להושיב ביניהן חייט ובורסקי.** ממקום אחר להשכיר לו בית במבוי (ד) ויש כאן בני אותה אומנות: **ולשכינו.** הדר במבוי כמוהו: **אינו כופהו.** מלירד לאותו אומנות: **רשב"ג אומר כו'.** ורב הונא הוא דאמר כרשב"ג: **מצי לעכב.** מלעשות כאן אומנותם ולהביא כאן למכור ואפילו לרבנן דאמרי לשכינו אינו כופהו: **ואי שייך בכרגא דהכא.** שנותן מס גולגלתו למושל העיר הזאת כבר מתא (ה) לא מצי בר מתא לעכב עליו כל העיר ופשיטא לי דבר מבוי אבר מבוי דנפשיה לא מצי מעכב את המבוי מלירד לאומנותו כרבנן ולא כרב הונא מיהו איבעיא לי בר מבואה אבר מבואה אחרינא מאי מי מצי מעכב (ו) בן המבוי הזה או לא מי הוי שכינו ואינו כופיהו או דילמא שכינו דאמור רבנן בבר מבואה דההוא מבוי קאמרי אבל בר מבואה אחרינא לאו שכינו הוא: **ומודה רב הונא.** דאמר לעיל בר מבואה דאוקי ריחיא כו' דאית ליה כרשב"ג מודי הוא במקרי דרדקי דלא מצי מעכב לבר מבואה מללמד גם הוא התינוקות שמתוך כן יזהרו באומנותן שיראו זה מזה דאמר מר קנאת סופרים תרבה חכמה:

ומודה

סופר מתא. לא כמו שפירש בקונטרס כותב ספר תורה בטעות דאין זה פסידא דלא הדר דיכולין להגיהו אלא כדפרישית לעיל כותב שטרות: **ומקרי** דרדקי. פי' בקונטרס בהמקבל (ב"מ דף קט. ושם) דהוי פסידא דלא הדרא משום דשבשתא כיון דעל על וקשה לר"י דהא רבא גופיה אית ליה לעיל דשבשתא ממילא נפקא ואומר ר"י דהוה פסידא דלא הדר דאותה שעה שמלמד להם טעות הם מתבטלים ואותה שעה אין יכולין להחזיר לעולם: **שתלא.** וא"ת מאי פסידא איכא אי יפסיד ישלם וי"ל דאינו מפסיד אלא שפושע שאין הנטיעו' גדילות כמו שהיו ראויות ליגדל: **מרחיקין** מצודת הדג כו'. אע"ג דר"ת מפרש דבדבר של הפקר אפי' רשע לא מיקרי כדתנן (פאה פ"ד מ"ג) גבי פאה פירס טליתו עליה מעבירין אותו ממנה וכן תנן בפ"ק דב"מ (דף י.) ראה את המציאה ונפל עליה ובא אחר והחזיק בה זה שהחזיק בה זכה ולא מיקרי רשע אלא בעני המהפך בחררה ובא אחר ונטלה משום שאם לא ישתכר במקום זה ימצא להשתכר במקום אחר והך דשמעתא לא קשיא דאע"ג דהוי דבר של הפקר מ"מ בכמה מקומות ימצא שיוכל לפרוס מצודתו ועוד דהכא אומנותו בכך והא דאמרינן בפרק חזקת הבתים (לקמן דף נד:) נכסי כנענים הרי הן כמדבר כל המחזיק בהן זכה בהן מאי טעמא כנעני מכי מטא זוזי לידיה איסתלק ליה וישראל לא קני עד דמטי שטרא לידיה ופי' רשב"ם התם דישראל המחזיק רשע מיהא מיקרי ולפי' ר"ת אפי' רשע לא הוי כיון שלא ימצא במקום אחר וקשה לרשב"א מהא דאמר באיזהו נשך (ב"מ דף עג:) רב מרי בר רחל משכן ליה ההוא נכרי ביתא אזל רבא וזבניה נטר תריסר ירחי שתא שקל אגר ביתא אמטייה לרבא א"ל האי דלא מטאי לה למר אגר ביתא עד השתא דאמר מר סתם משכנתא שתא ולא מצי נכרי לסלוקי והשתא כיון שקדמה חזקת רב מרי לחזקת רבא א"כ זכה בה רב מרי דנכסי הכנעני הרי הן כמדבר ואי מקרי רשע אתי שפיר דלא היה רוצה לזכות בה אבל לפירוש ר"ת דאפילו רשע לא מיקרי אמאי לא זכה בה רב מרי כיון דהיתר גמור הוא ושמא לפנים משורת הדין עבד ולריב"א נראה דחזקת רב מרי לא היתה אלא בתורת משכון ורבא קנה ממנו בשטר וזכה בה ואחר כך נתן מעות [וע"ע תוספות קדושין נט. ד"ה עני המהפך וכו' ותוס' ב"מ עג: סוף ד"ה נטר]: **תנאי** היא דתניא כו'. תימה לרשב"א דאמאי לא מייתי ט)(הברייתא) דלעיל דממה נפשך רבי יהודה דאמר לא יחלק חנוני קליות ואגוזים לתינוקות פליג אהך ברייתא ושמא ניחא לאתויי תנאי דפליגי בהדיא בהכי: **כופין** בני מבוי זה את זה כו' ולא מלמד תינוקות. נראה לר"י דבמלמד תינוקות נכרים איירי ולא יתכן אי גרס לעיל אחד מבני מבוי דהא מוקמינן ליה (ז) בתינוקות נכרים ומעכבין עליו בני מבוי והכא קאמר דלשכינו אינו כופהו ואפילו רשב"ג לא פליג אלא משום דפסיק לחיותיה אבל משום קול תינוקות לא חייש ומיהו לפי מה שפירשתי [לעיל] דגרסינן אחד מבני חצר אתי שפיר ולר' שמשון בן אברהם נראה דהכא בתינוקות ישראל ואפילו אחר תקנת יהושע בן גמלא ושאני הכא דכבר יש שם מלמד תינוקות אחר ובסמוך דקאמר דמודה רב הונא במקרי דרדקי דלא מצי מעכב ואף על גב דאיהו סבר כרבן שמעון בן גמליאל צריך לומר דרבן שמעון בן גמליאל לא פליג אמלמד תינוקות אלא אשארא: **פשיטא** לי דבר מתא אבר מתא [אחריתי מצי] מעכב. רב הונא בריה דרב יהושע כרבנן ס"ל ומיבעי ליה בר מבואה אבר מבואה דעלמא אי מצי מעכב אי הוי בכלל שכינו אי לאו כדפירש הקונטרס וכוותיה קיימא לן לגבי רב הונא דבתרא הוא: **ואי** שייך בכרגא דהכא לא מצי מעכב. פירוש בני העיר אבל בני מבוי מצי מעכבי שלא יכנס במבואם:

קנאת

עין משפט
נר מצוה

מג א מיי' פ"ב מהל' ת"ת הל' ג סמג שם טוש"ע י"ד סי' רמה סעיף יז:

מד ב ג מיי' פ"י מהל' שכירות הל' ז ופ"ר בהשגות ובמ"מ סמג עשין פט טוש"ע ח"מ סי' שו סעיף ח:

מה ד מיי' פי"ח מהל' מכירה הלכה ד סמג לאוין קע טוש"ע ח"מ סי' רכח סעיף יח:

מו ה ו ז ח ט מיי' פ"ו מהל' שכנים הל' ח סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קנו סעיף ה ועי"ש בהג"ה:

מז י כ מיי' שם הל' יב ופ"ב מהל' ת"ת הל' ז סמג שם ופי' יב טוש"ע שם סעיף ג וטוש"ע י"ד סי' רמה סעיף כב:

רבינו גרשום

מאי טעמא עבדת הכי דמשיירת נשים: האי בר מבואה א) מההוא מבוי (בני אדם) ולא היה רגיל לכך וקא מוקים ריחים שלו סמוך לריחים של חבירו: דינא הוא כו'. מרחיקין מצודת הדג מן הדג שאם היה רגיל אחד לפרוש מצודתו בשכר שחיקן במים ובא חבירו ורצה לעשות מצודתו כמו כן מרחיקין אותה מן מצודת חבירו כמלוא ריצת הדג דמצי למימר ליה קא פסקת חיותאי ותסייע לרב הונא. מהא לא תסייע ליה דשאני דגים דיהבי סיירא ומשום הכי מרחיקין מפני כי מסיר לו דבר שבא כבר למצודתו במאכל ששם במצודתו לפי שכשמעיינין ורואין מאכל במקום אחר בורחין ממצודתו של זה והולכין לשם וגזלו בידים דבר שכבר [בא] במצודתו אבל ברחוק פרסה אינו יכול להביט המאכל. אבל גבי ריחים דליכא למימר הכי דבר הבא לידי הסיר ממני שעדיין לא בא לידו כלום מודה דמצי לאוקמינהו במבוי: לימא דאמר כר' יהודה ולא כרבנן. מפני שמרגיל התינוקות לבוא אצלו ומצי למימר ליה שאר בעלי חנויות קא פסקת לחיותי: שיוסקי. שקדים: ומרחץ. שהיו רגילין לשכור מרחץ כדי לרחוץ: אתה עושה בתוך שלך ואני עושה בתוך שלי. וקשיא לרב הונא: כופין בני מבוי זה את זה שלא להושיב ביניהן לא חייט. כלומר אומנין של מבוי אחר אינן רשאין להושיב במבוי זה שלא לדעת כולן ולשכינו שבמבוי שלו אינו כופהו שלא יזקק מן אומנותו משום דאמר ליה אתה עושה בתוך שלך ואני בתוך שלי: רשב"ג אומר אף לשכינו כופהו. ורב הונא ס"ל כרשב"ג: בר מתא אבר מתא אחריתי מצי מעכב שאם היה אומן א' בעיר ובא אומן אחר מעיר אחרת כאותו ורצה לקבוע באותה מדינה יכול לעכב על ידי ולומר קא פסקת לחיותא ואי שייך אכרגא להתם שפורעין מס גולגלותם לאדון אחד דמי כמאן דהוה תרוייהו מאותה העיר ולא מצי מעכב ליה: דנפשיה. כלומר לשכינו לא מצי מעכב ורב הונא בריה דר"י לא ס"ל הא דרב הונא דלעיל. ב) לא צריכא דלא שייך מאי. מי אמרי' הואיל דממתא חדא תרוייהו אע"ג דלא שייך כרגייהו בחדא לא מצי מעכב ליה. או דלמא כיון דלמבוי דידיה הוא מצי מעכב דלא ליקבע במבוי דידיה תיקו:

א) נראה דצ"ל בר מבואה דאוקי ריחיא ואתא בר מבואה חבריה מההוא מבוי ולא היה כו': ב) [מד' רבינו ז"ל אלו נראה שהיה גורס כאן ואי שייך בכרגא דהכא הא אמרת דלא מצי לעכב לא צריכא דלא שייך אתי עד כאן וכ"כ מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ו מהל' שכנים שגרס כן ע"ש].

מסורת הש"ס

א) [עי' תוס' גיטין סח. ד"ה וכתיב], ב) [ב"מ קט.], ג) שם ק., ד) [שם], ה) [עי' רב אלפס והרא"ש מבעלי], ו) תוספתא פי"א, ז) [מפי' רש"י סד"ה ומודה רב הונא נראה דלא גרים לכל זה וכ"כ תוס' נ"ל להגיה בסמוך ד"ה קנאת סופרים], ח) במ"מ כרמים, ט) [נ"ל המשנה].

◆

תורה אור השלם

1 וְהָיָה בְּהָנִיחַ יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְךָ מִכָּל אֹיְבֶיךָ מִסָּבִיב בָּאָרֶץ אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ נַחֲלָה לְרִשְׁתָּהּ תִּמְחֶה אֶת זֵכֶר עֲמָלֵק מִתַּחַת הַשָּׁמָיִם לֹא תִּשְׁכָּח: דברים כה יט

2 אָרוּר עֹשֶׂה מְלֶאכֶת יְיָ רְמִיָּה וְאָרוּר מֹנֵעַ חַרְבּוֹ מִדָּם: ירמיהו מח י

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' זכר קרינן א"ל לדידי זכר אקריין: (ב) שם מפני שמרגילן לבוא אצלו: (ג) רש"י ד"ה שאני דגים וכו' להיות רגילין לרוץ וכו' ונתן מצודה ומזונות וכו' והו"ל כמאן: (ד) ד"ה שלא וכו' במבוי זה ויש כאן: (ה) ד"ה ואי שייך וכו' כבר מתא הוא ולא וכו' לא מצי מעכב מלירד כל"ל ותיבות את המבוי נמחק: (ו) בא"ד מעכב עליה בן המבוי הזה או לא: (ז) תוס' ד"ה כופין וכו' מוקמינן ליה לעיל בתינוקות:

◆

מוסף רש"י

מקרי ינוקא. פסידא דלא הדר הוא דשבשתא כיון דעל על (ב"מ קט.). אומנא. מוהל תינוקות (שם). וספר מתא. המספר את אנשי העיר בתספורת (שם צז: ושם: ספר מתא).